

*Сьоміна Наталія Анатоліївна,
науковий співробітник наукової лабораторії з проблем досудового
розслідування Національної академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук*

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ РОЗКРАДАННЯ В СФЕРІ БУДІВНИЦТВА У ФОРМІ НЕЦІЛЬОВОГО ВИКОРИСТАННЯ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ

З метою отримання криміналістично значущою інформації в процесі доказування у провадженнях про нецільове витрачання бюджетних коштів, виділених на будівництво, необхідним є проведення, в більшості випадків, таких процесуальних дій, як огляд, тимчасовий доступ до речей і документів, допит, обшук, та ін.

Відповідно до ст. 237 КПК України з метою виявлення та фіксації відомостей щодо обставин вчинення кримінального правопорушення слідчий, прокурор проводять огляд місцевості, приміщення, речей та документів. При цьому, огляд місця події є первинною і невідкладною слідчою (розшуковою) дією. Це пояснюється необхідністю отримання інформації про обставини події у первісному, незмінному стані, оскільки будь-яке зволікання спричиняє втрату речових доказів, зміну слідової картини. Коновалова В. О. зазначає, що огляд місця події має певну специфіку, яка виділяє його з-поміж інших слідчих (розшукових) дій. Остання полягає в тому, що: 1) огляд місця події має наметі виявлення невизначеного кола доказів, характер яких диктується особливостями злочину, способом його вчинення і приховування; 2) при виявленні тієї або іншої інформації слідчий повинен вирішити питання щодо її відносності до розслідуваного злочину та доказового значення [1].

Для безпосередньої участі в огляді може бути запрошений потерпілий, підозрюваний, захисник, законний представник та інші учасники кримінального провадження. Окрім цього, з метою одержання допомоги з питань, що потребують спеціальних знань, слідчий, прокурор для участі в огляді може запросити спеціалістів [2].

На думку В. Ю. Шепітька, безпосереднє сприйняття слідчим обстановки місця події і виявлення речових доказів стає тим вихідним матеріалом, ознайомлення з яким дозволяє відновити подію злочину, а в окремих випадках й особу злочинця. Специфіка сприйняття відображення злочину визначає і саму тактику огляду і ті тактичні прийоми (їх системи), які можуть бути використані [3].

Типовими об'єктами проведення огляду при розслідуванні розкрадання у сфері будівництва є:

документи (платіжні доручення; податкові накладні; договори; акти на списання матеріальних цінностей; локальні смети, відповідно до яких встановлюється сума будівельних робіт; акти прийому виконаних будівельних робіт відповідно до договору підряду; договори купівлі-продажу із постачальниками і покупцями; акти на списання матеріальних цінностей, тощо;

предмети (матеріальні цінності, що є результатом неправомірного витрачання бюджетних коштів;

об'єкти будівництва (будівельні споруди; службові приміщення; будівельні майданчики, які мають ознаки проведення будівельних робіт; будівлі, споруди завершеного будівництва, зведені з порушенням проектно-кошторисної документації; частини будівель (кабінети, офіси, поверхи і т.п.), в яких, згідно з матеріалами провадження, повинні були проводитися ремонтні роботи; приміщення офісів будівельних організацій, керівники і (або) співробітники яких причетні до вчинення злочину; об'єкт незавершеного будівництва тощо.

Стосовно розслідування розкрадань у сфері будівництва, найбільш поширеним видом огляду є огляд документів та технічних засобів, що використовуються для їх виготовлення:

предмети офісної електронної техніки: персональні комп'ютери, різні знімні цифрові пристрої для зберігання електронної інформації; з'ємні: жорсткі диски, флеш-карти, компакт-диски; канцелярські приладдя, вилучені на місці злочину.

Щодо огляду документів, представляється можливим перевірити наступне: компетенцію посадової особи, яка санкціонує розрахунково-платіжну операцію, дотримання форми даного документа, наявність необхідних реквізитів; дати видачі, печатки, підписи посадової особи, відповідність змісту копії документа оригіналу. При огляді ретельно вивчається основний текст документа, а також наявні в ньому записи, резолюції. Далі звертається увага на наявність та зміст реквізитів і підписів, необхідних для даного виду документів, на відповідність форми і змісту документів, правильність їх оформлення.

Метою огляду у кримінальних провадженнях при розслідуванні розкрадань у сфері будівництва, в тому числі у формі нецільового використання бюджетних коштів, виділених на будівництво є: виявлення слідів та речових доказів; з'ясування обставин вчиненого кримінального правопорушення; інших обставин, які мають значення для провадження (дані про осіб - очевидців, учасників та організаторів події, а також висунення версій про подію, яка є предметом розслідування).

До участі в огляді, залежно від конкретних обставин доцільно залучати спеціалістів:

землевпорядників місцевих рад; працівників відділів земельних ресурсів; працівників Державної архітектурно-будівельної інспекції; працівників територіального підрозділу Державної екологічної інспекції України;

інших фахівців (інженерів, геологів, агрономів тощо).

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що огляд як слідча (розшукова) дія повинна проводитися, в першу чергу, у відповідності до загальних тактичних рекомендацій, до яких відносять: невідкладність; об'єктивність, повноту і всебічність; активність; цілеспрямованість і плановість; використання спеціальних знань; дотримання криміналістичних правил поведіння з досліджуваними

об'єктами, єдине керівництво в його проведенні. В якості одного з дієвих тактичних прийомів може виступити рекомендація проводити огляд несподівано для підозрюваних осіб і в час, незручний для них, в якомога коротший проміжок.

До числа основних завдань, що вирішуються слідчим при проведенні окремих видів огляду в ході розслідування розкрадань у сфері будівництва, слід віднести:

виявлення, фіксація, вилучення і дослідження об'єктів матеріально значущої інформації, що вказує на безпосередньо нецільове витрачання бюджетних коштів, а також приховування, знищення та фальсифікацію інформації про вчинений злочин;

виявлення, фіксація, вилучення і дослідження слідів, що свідчать про причинно-наслідковий зв'язок відповідних осіб з об'єктом огляду.

Список використаних джерел:

1. Коновалова В.Е. Психология в расследовании преступлений / В. Е. Коновалова. - Х. : Вища шк., 1978. - 144

2. Гончаренко В. Г. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / Гончаренко В. Г.; за заг. ред. В. Г. Гончаренка, В. Т. Нора, М.Є Шумила. - К. : Юстініан, 2012. - 1224 с.

3. Шепітько В.Ю. Тактика огляду місця події: конспект лекцій / В.Ю. Шепітько. - Х. : УкрІЮА, 1994. - 20 с.